

UTRIKESPOLITIK

SOM EXISTENSKAMP

MÄNADSSKIFTET januari—februari 1956 medförde ingalunda den storpolitiska avspänning, efter vilken folken längta. Händelserna stormade fram från alla håll med sådan fart, att dagspressen endast hunnit att registrera de väsentligaste. Intresset koncentrerades därvid alltjämt på motpolerna i det fortsatta kalla kriget: USA och Sovjetunionen, kring vilka andra stater och deras bekymmer gruppera sig som järnfilspånen i magneternas kraftfält med Storbritannien och Kommunist-Kina som de storas främsta sekundanter.

Upptaget av sina sorger i Nordafrika och av den förvirrade utgången av valet till nationalförsamlingen den 2 januari har Frankrike ställts mera åt sidan, liksom Västtyskland, där frågan om återföreningen tills vidare gått i baklås. Men när som helst kan Frankrike, samtidigt med faran för en ny »folkfront», genom förvärrade kriser i Nordafrika kopplas in i ett världspolitiskt sammanhang. Vardagslugnet i Bonnrepubliken störs också ständigt av inbördesgrälet i Adenauers regeringskoalition och hans energiska ansträngningar att övervinna de parlamentariska hindren för en forcering av upprustningen — kommunisternas fackliga infiltration i Västtyskland och den nye sovjetryske Bonnambassadörens vidlyftiga verksamhet att förtiga. Det är symtomatiskt såväl för den spända situationen som för Adenauers omistlighet på platsen, att han nödgats inställa sin planerade resa till Kanarieöarna för rekreation och rekonvalescens efter sin svåra sjukdom i höstas.

Mötet i Washington mellan Eisenhower och Eden under de tre första februaridagarna blev förty detta avsnitts internationella höjdpunkt. Det hade föregåtts av vissa inrikespolitiska episoder i respektive länder. I januari förekom sålunda en incident i USA genom en artikel i tidskriften *Life* om USA:s utrikespolitik, som uppgavs grundad på en intervju med utrikesminister Dulles. Den erinrade att USA tre gånger sedan sommaren 1953 gått till branten av krig för att kunna bevara freden: i Korea, då förhandlingarna i Panmunjom om vapenstillestånd höllo på att gå i stöpet, i Indokina

våren 1954 och sommaren s. å. för rödkinesernas hot mot öarna Matsu och Quemoy i Formosasundet. Artikeln väckte stor uppståndelse. Demokraterna i USA kastade sig över den som ett vapen i stundande valstrid, och i brittiska tidningar var man lika förskräckt som förargad över bundsförvantens »lätt sinniga lek med elden». På sistone synes dock den åsikten ha stadgat sig i omdömesgilla amerikanska kretsar, att det visserligen var oklokt av Dulles att, till behag för republikanska partiets Fjärran Östern-aktivister, halvvägs blotta dessa dimhöljda demarcher, men att i sak motståndarna måste inse, att USA:s tålmod har en gräns. Dulles själv har upprepade gånger erinrat, att om det Wilhelmiska Tyskland vetat, att Storbritannien var berett att ställa sig vid Frankrikes sida, och om Hitler icke låtit sig intala, att USA:s utrikespolitiska aktivitet var fjättrad genom isolationismen, varken första eller andra världskriget hade utbrutit.

Britternas misshumor bottnar i samma malaise som vid fjolårets slut frammanade kritik i konservativa kretsar mot Eden för vacklande och villrådig ledning. Genom sitt Bradfordtal i januari förmodade Eden att någorlunda besvärja stormen, och vid följande underhusdebatter omedelbart före hans och den nye utrikesministern Selwyn Lloyds avfärd till Washington föredde den konservativa underhusmajoriteten en obruten front gentemot labouroppositionen, som man ej unnade en billig triumf inför anblicken av regeringspartiets olust. Sedan dess har den nye finansministern Macmillan varnat för en brittisk överkonsumtion, som riskerar Storbritanniens solvens i utlandet och dess ruin inomhus, vilket anses förebåda en restriktiv vårbudget.

Den svagaste punkten i Storbritanniens bräckliga betalningsbalans är emellertid att söka i det faktum, att utan intäkter från investeringarna i Främre Orienten och i Sydasiens bristen på dollarvaluta skulle bli katastrofal. Man må också besinna vad det innebär att t. ex. shejken i Kuwait vid Persiska viken säges årligen placera inemot 2,5 miljarder kronor i London av sina enorma förtjänster på royalties från oljebolagen. Alla dessa omistliga pluskonti — rester av Storbritanniens transoceaniska tillgångar på 90 miljarder kronor före 1914 — hotas nu av Sovjetunionens och Malackakommunisternas attacker mot Storbritanniens sårbara flanker, som krönta med framgång skulle medföra brittisk bankrutt och oöverskådliga politiska följder för den västliga världen, USA ej undantaget.

Dessa pinsamma problem beröras ej officiellt men de förlänade mötet i Washington dess allvarsmättade prägel på den grund, att Storbritannien, som avhänt sig sådana konkreta maktmedel som

anglo-indiska armén och den 80 000 man starka garnisonen i Suezkanalzonerna, numera är helt hänvisat till Förenta staternas stöd för att kunna hävda sig i Asien. Utrikespolitiken är därför en fråga om liv och död för dess ställning som stormakt ävensom för dess utsikter att med sitt hopplösa importöverskott försörja sin urbaniserade befolkning, vars arbetsflit lämnar så mycket övrigt att önska. Man må betänka att Storbritannien, som före 1939 exporterade kol i avsevärda mängder, efter kriget måste mot dollar införa kol från USA! Socialiseringen av kolgruvorna har ingalunda främjat produktiviteten utan tvärtom: arbetarna ge sig med växande ovilja ner i de mörka gruvschakten och kräva allt oftare kompensation genom högre löner men motsätta sig envist varje ny rekrytering av italiensk arbetskraft.

Härskarna i Kreml äro givetvis fullt medvetna om Storbritanniens ovannämnda trångmål. De ha också skyndat sig att söka kasta ut ett tvedräktsäpple mellan kontrahenterna på Washingtonkonferensen genom ett personligt brev från Bulganin till Eisenhower, vari han, besjälad av »Genèveandan», erbjöd denne en vänskapspakt mellan USA och Sovjetunionen. Han fick ett snabbt svar av Eisenhower med formuleringar på samma gång så klara och så koncilianta, att t. o. m. Truman vitsordade dem som Eisenhowers hittills skickligaste utrikespolitiska inlägg. Eisenhower — verkligen? Föreställer man sig att Eisenhower suttit med pennan i handen i Vita huset och i sitt genmäle till Bulganin väger varje ord på guldvåg. Truman borde dock av egen erfarenhet veta att i sådana fall State Departments ämbetsmän förelägga presidenten ett utkast, vid vars närmare utformning framför allt utrikesministern, dvs. härvidlag Dulles, medverkar. På vägen över Atlanten underrättad om Bulganins paktförslag prisade också Eden Eisenhowers replik och erinrade att sommaren 1942 han och Molotov tillsammans utarbetade och underskrev ett liknande paktförslag på 20 år, som för tio månader sedan uppsades av samme Molotov som vedergällning för Storbritanniens deltagande i Västunionens tillkomst med det upprustade Västtysklands anslutning till Atlantpakten. General de Gaulles och Bidaults pakt med Sovjetunionen hösten 1944 har som bekant rönt samma öde.

Bulganin uppvaktade då med en ny skrivelse till Eisenhower, vari Storbritannien och Frankrike anmodades att bli partner i den nya pakten. Även om detta projekt gäller Eisenhowers utsago, att pakten är obehövlig för varje medlem av FN, vars stadgar just avse liknande garantier. Sådana personer som Chrustjev och Bulganin ge-

nera sig sannerligen inte! Ena månaden vid sitt besök i Indien beljuga de grovt västmakterna, och den andra månaden överflöda de av älskvärda gester, som, avvisade eller ej av adressaten, dock ha sitt propagandavärde för Asiens okunniga och okritiska miljoner. Måhända är det alltför smickrande att häri också skymta det drag hos den slaviska folksjälens som Runeberg fångade i Fänrik Ståhls strofer om Kulneff, »som kysste och som slog ihjäl med samma varma själ».

Och resultaten av Washingtonmötet? De redovisades i deklARATION med åtta punkter och i en kommuniké, som upptog flera spalter i anglosachsiska tidningar. Deklarationen återupprepade västmakternas credo beträffande bl. a. Tysklands återförening i frihet, nedrustning under betryggande kontroll och respekt för folkens självbestämmanderätt, som i hövligaste form bragte förtrycket över de östeuropeiska satellitfolken i erinran. Kommunikén betygade i stort en orubblig solidaritet, men amerikanerna syntes lika obenägna att biträda Bagdadpakten som britten att utlova obegränsad aktivitet vid USA:s sida för att hejda den krigiska erövring av Formosa via Matsu och Quemoy, vilken Chou En-lai utan tvekan ånyo betecknat som Pekings ultima ratio.
